

УДК 378.09:355

СЕРГІЙ ІЩЕНКО

Національна академія Національної гвардії України

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ ДО ВИХОВНОЇ РОБОТИ З ОСОБОВИМ СКЛАДОМ

Уточнено суть інтерактивної технології підготовки курсантів до виховної роботи з особовим складом як доцільної сукупності форм, методів, способів, прийомів організації активної взаємодії вихователя та вихованців із метою досягнення оптимальних результатів виховної роботи. Визначено принципи запровадження інтерактивних технологій підготовки курсантів до виховної роботи з особовим складом. Обґрунтовано вибір інтерактивних технологій підготовки курсантів до виховної роботи з особовим складом.

***Ключові слова:** виховання, підготовка, виховна робота, особовий склад, курсант, інтерактивна технологія.*

Постановка проблеми, її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Серед нагальних проблем, що потребують розв'язання в ході реалізації державних програм реформування та розвитку силових структур і відомств в Україні, важливе місце посідають питання щодо вдосконалення виховної роботи з усіма категоріями особового складу, вироблення інноваційних підходів до виховання військовослужбовців, які б усвідомлювали свою місію у мирний і воєнний час.

У вищих військових навчальних закладах виховання особистості майбутнього військового фахівця реалізується через виховну діяльність або виховну роботу. Оскільки головним елементом виховання є педагогічна взаємодія як обмін теоретичними, практичними знаннями та морально-етичними цінностями, дієвими у плані реалізації виховної роботи з курсантами є саме інтерактивні методи виховної роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із проблеми; виділення невирішених її частин. Теоретичні та методичні засади організації інтерактивного навчання як інноваційного педагогічного явища розкрито в наукових працях О. Пометун, О. Пехоти, Є. Селевка [1]. Типи та форми інтерактивного навчання в системі початкової підготовки співробітників органів внутрішніх справ України розглянуто в роботі Н. Ткачової, В. Бесчастного, С. Гончарова [2]. Різноманітні аспекти використання інтерактивних методів у процесі підготовки фахівців у вищих військових навчальних закладах досліджено такими провідними військовими педагогами, як І. Біжан, М. Нецадим, В. Ягупов [3; 4; 5].

Проте проблема використання інтерактивних технологій у підготовці курсантів до виховної роботи з особовим складом ще не знайшла належного теоретичного та практичного вирішення.

Формулювання мети статті на основі аналізу психолого-педагогічної, спеціальної літератури з'ясувати суть інтерактивних технологій виховання та розкрити значущість їх застосування в підготовці курсантів до виховної роботи з особовим складом.

Виклад основного матеріалу дослідження. Суть процесу виховання зводиться до закономірного, послідовного, організованого, неперервного, систематичного керівництва процесом розвитку та формування особистості. Один із провідних фахівців у галузі вітчизняної військової педагогіки Е. Дуб зазначає цілеспрямований, поетапний, системний характер процесу формування особистості майбутнього військового фахівця, що дозволяє говорити про технологізацію виховної роботи серед військовослужбовців [6].

Вихідним у нашому дослідженні є визначення виховної технології, запропоноване в Енциклопедії освіти, згідно якому технологія виховання представляє собою науково обґрунтований засіб, що містить необхідні й достатні умови для розвитку та реалізації особистісного потенціалу вихованця, свідомого залучення його до системи вироблених людством цінностей [7, с. 94–95].

За І. Дичківською, теоретичною основою технологій виховання є різноманітні концепції засвоєння особистістю соціального досвіду, а саме: асоціативно-рефлекторна теорія, теорія поетапного формування розумових дій, сугестопедична (від сугестія – нав'ювання) концепція засвоєння; теорія нейролінгвістичного програмування; теорія змістового узагальнення [8, с. 74–75].

У контексті нашого дослідження актуальним виявилось положення В. Пулим [9] про те, що інтерактивні технології є одним із інноваційних

підходів, здатних формувати активну, творчу, самодостатню особистість. Із урахуванням сказаного вище, інтерактивні (від «inter» – взаємний, «act» – діяти, тобто здатний до взаємодії, діалогу) технології виховання схарактеризуємо як доцільну сукупність способів організації активної взаємодії вихователя та вихованців із метою досягнення оптимальних результатів виховної роботи серед курсантського колективу.

Упровадження інтерактивних технологій у процес підготовки курсантів до виховної роботи з особовим складом має відбуватися з урахуванням таких принципів:

- неперервності та цілісності розвитку особистості, гармонізації, гуманітаризації, гуманізації, демократизації педагогічної діяльності та взаємодії;
- особистісної зорієнтованості виховної діяльності;
- військово-професійної спрямованості виховної діяльності;
- альтернативності, свободи вибору (спільне планування, диференційовані завдання);
- усвідомлення професійно-особистісного розвитку під час педагогічної взаємодії (рефлексія, корекція власної діяльності); творчого самовираження, співробітництва та співтворчості [10].

За рекомендаціями В. Пулим, у практику підготовки курсантів до виховної роботи з особовим складом, доцільним є впровадження виховних технологій, які допомагають набутти соціальних і інтелектуальних навичок демократичної поведінки. Під час використання інтерактивних технологій виховна робота має організовуватися таким чином, щоб практично всі курсанти були залучені до процесу виховання, при цьому кожний вихованець робить свій індивідуальний внесок до загальної справи. Зазначимо, що обмін думками, ідеями, знаннями має відбуватися в доброзичливій атмосфері, в умовах взаємної підтримки, поваги, взаєморозуміння.

Як слушно зазначають науковці І. Дичківська, В. Кремень [7; 8], будь-якій інтерактивній виховній технології властиві специфічні форми, методи, способи, прийоми виховання, реалізація яких супроводжується застосуванням відповідного організаційно-методичного інструментарію, апаратури (ТЗН), засобів наочності.

Узагальнюючи досвід запровадження інтерактивних технологій виховання до освітнього процесу, виокремимо наступні інтерактивні форми та методи. Так, актуальним у контексті дослідження є запровадження у підготовку курсантів до виховної роботи з особовим складом таких інтерактивних технологічних процесів, як методика колективних творчих справ, методика організації колективу, система виховної роботи.

Також до інтерактивних належать такі методи виховної роботи, як «коло ідей», «снігова куля», «карусель», «броунівський рух», «проблеми по колу» (обговорення проблеми в загальному колі), «акваріум», діалог Сократа, метод суперечностей, проективний метод, АКС – аналіз конкретних ситуацій, case-study (кейсовий метод аналізу проблеми), «гаряча лінія»,

SWOT-аналіз, метод шості капелюшків (технологія формування критичного мислення). Інтерактивними формами організації підготовки курсантів до виховної роботи з особовим складом є «мозкова атака» та її різновиди «мережа», «кульки», що передбачають колективний пошук продуктивних ідей, брейн-ринг, «синтез думок», педагогічний freestyle, тренінг, круглий стіл, філософський стіл, аукціон ідей та інші [11].

Дієвими у виховній роботі з курсантами є ігри інтерактивного спрямування («мікрофон», «незакінчені речення», «телефон довіри», «перехрестя», «погляд збоку». «судові засідання» (суд prose), громадські слухання, симуляції, імітаційні ігри, рольові ігри, програвання сценки, драматизація), а також такі кооперативні технології, як робота в парах і малих групах, ротаційні (змінювані) трійки. Виховні заходи в ігровому форматі дозволяють курсанту немовби «примірити» роль командира певного посадового призначення, самостійно відшукувати та застосовувати необхідну інформацію, приймати обґрунтовані рішення, вміти брати на себе відповідальність за їх виконання та наслідки. Окрім зазначеної (назвемо її контекстною) функції, ігрові технології в підготовці курсантів до виховної роботи з особовим складом виконують такі функції: спонукальну (викликання інтересу в курсантів); комунікабельну (засвоєння елементів військово-службового спілкування в армійському середовищі), самореалізацій (реалізація власних можливостей), розвивальну (розвиток уваги, волі, мислення, інших психічних якостей), розважальну (емоційну розрядку, отримання задоволення), діагностичну (виявлення відхилень у знаннях, уміннях, навичках, поведінці), корекційну (внесення позитивних змін у структуру особистості майбутніх вихователів).

Також доцільно використовувати в підготовці курсантів до виховної роботи технології опрацювання дискусійних питань, а саме: метод ПРЕС (PRES, МППО), «займи позицію», «зміни позицію», «неперервна шкала думок» («континуум», «нескінчений ланцюжок»), дискусія, в тому числі у форматі телевізійного ток-шоу, оцінювальна дискусія, дебати [1].

Перевага перелічених технологій підготовки курсантів до виховної роботи з особовим складом полягає в тому, що їхня реалізація унеможливорює пасивність курсантів у колективному взаємодоповнюючому процесі виховання, заснованому на взаємодії всіх його учасників. При запровадженні інтерактивних форм і методів виховної роботи кожен курсант отримує конкретне завдання, за результатами виконання якого він має публічно звітувати. Тож на кожному курсантові лежить персональна відповідальність за виховну роботу з особовим складом, оскільки від його діяльності залежить якість виконання службового завдання, поставленого перед військовим колективом (учбово-бойовим підрозділом, навчальною групою, відділенням).

Реалізація інтерактивних технологій передбачає організацію групової роботи з курсантами, до безсумнівних переваг якої належать інтеграція знань окремих членів групи, збільшена кількість генерованих продуктивних ідей та їх об'єктивна оцінка, зниження ризику прийняття помилкового рішення. Разом з цим, процедура прийняття колективного

рішення має низку суттєвих недоліків, серед яких слід зазначити збільшення терміну прийняття рішення, труднощі в координації роботи учасників групи, зниження активності окремих людей, гальмування розвитку творчих сил особистості [2].

Зрозуміло, що запровадження інтерактивних технологій підготовки курсантів до виховної роботи з особовим складом потребує серйозної підготовки вихователя (педагога, офіцера курсової ланки), завдання якого під час проведення виховного заходу полягає у створенні в навчальній аудиторії, світлиці, актовому залі атмосфери доброзичливості, порозуміння, співробітництва, особистісно зорієнтованого виховання. Водночас інтерактивні технології підготовки курсантів до виховної роботи з особовим складом мають значний потенціал щодо самовдосконалення, саморозвитку, самореалізації особистості курсантів як майбутніх офіцерів, командирів, педагогів і вихователів.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок із напрямку. На основі аналізу науково-педагогічної літератури інтерактивні технології підготовки курсантів до виховної роботи з особовим складом схарактеризовані як сукупність форм, методів, способів, прийомів організації активної взаємодії вихователя та вихованців з метою досягнення оптимальних результатів виховної роботи.

Застосування інтерактивних технологій підготовки курсантів до виховної роботи з особовим складом передбачає суб'єкт-суб'єктний стиль взаємодії вихователя (викладача, курсового офіцера) та вихованця (курсанта, сержанта), сприяє їхній кооперації, стимулює активність, самовдосконалення, саморозвиток, самореалізацію особистості курсантів у підготовці до майбутньої виховної роботи з особовим складом.

У перспективі передбачається перевірити ефективність запровадження інтерактивних технологій у підготовку курсантів до виховної роботи з особовим складом.

Список використаних джерел

1. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібн. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко; за ред. О. І. Пометун. — К.: Видавництво А.С. К., 2004. — 192 с.
2. Ткачова Н. О. Загальнометодичні основи викладання в системі початкової підготовки співробітників органів внутрішніх справ України : навчально-методичний посібник. — Донецьк : ДЮІ, 2006. — 120 с.
3. Біжан І. В. Організація навчально-виховного процесу, методичної і наукової роботи у вищій військовій школі : підручник. — Х. : ХВУ, 2001. — 410 с.
4. Нещадим М. І. Військова освіта України : історія, теорія, методологія, практика : монографія / М. І. Нещадим. — К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2003. — 852 с.
5. Ягупов В. В. Військова дидактика : навчальний посібник. — К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2000. — 400 с.
6. Дуб Е. П. Основи військової педагогіки : навч.-метод. посіб. / Е. П. Дуб. — Х. : ХУПС, 2009. — 354 с.

7. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
8. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
9. Пулим В. О. Застосування інтерактивних технологій у післядипломному навчанні офіцерів Збройних Сил України / В. О. Пулим // Проблеми сучасної педагогічної освіти : зб. наук. праць. – Ялта : РВВ КГУ, 2006. – Вип. II, Ч. 2. – С. 111-116.
10. Інтерактивні методи навчання : досвід впровадження / за ред. В. Д. Шарко. – Херсон : Олді-Плюс, 2000. – 210 с.
11. Марченко О. Г. Формування критичного мислення школярів. – Х. : Вид. група «Основа» : «Триада +», 2007. – 160 с.

Стаття надійшла до редакції 18.08.2015 р.

Ищенко С.

Национальная академия Национальной гвардии Украины, г. Харьков

**ИНТЕРАКТИВНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ПОДГОТОВКИ КУРСАНТОВ
К ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЕ С ЛИЧНЫМ СОСТАВОМ**

Уточнена суть інтерактивної технології підготовки курсантів к воспитательной работе с личным составом как целесообразной совокупности форм, методов, способов, приемов организации активного взаимодействия воспитателя и воспитанников с целью достижения оптимальных результатов воспитательной работы. Определены принципы внедрения интерактивных технологий подготовки курсантов к воспитательной работе с личным составом. Обоснован выбор интерактивных технологий подготовки курсантов к воспитательной работе с личным составом.

Ключевые слова: воспитание, подготовка, воспитательная работа, личный состав, курсант, интерактивная технология.

Ishchenko S.

National academy of the National guard of Ukraine, Kharkov, Ukraine

**INTERACTIVE TECHNOLOGIES OF PREPARATION OF CADETS TO AN EDUCATE
WORK WITH A PERSONNEL**

The expediency of using interactive technologies to prepare students to educational work with staff. Analyzed pedagogical literature on the problem of the study. The essence of interactive technology of preparation of cadets to an educate work with a personnel as an expedient aggregate of forms, methods of organization of active co-operation of educator and pupils with the purpose of achievement of optimum educate job performances has been specified. Certainly principles of introduction of interactive technologies of preparation of cadets to an educate work with a personnel have been defined. The choice of interactive technologies of preparation of cadets to an educate work with a personnel has been grounded. Offered the use of interactive methods («circle of ideas», «merry-go-around», «Brownian motion», dialogue of Socrates), forms («brainstorming», training, round table), playing technologies («aquarium», «unfinished decisions», discussion, debates) realization of that will provide the subject-subject mutual relations of educator and pupils, structural dialogue between them, collective search of productive ideas. The positive (possibility of self-realization, self-perfection, and self-development of personality of future commanders) and negative consequences of the using of interactive technologies of preparation of students to educator work with personnel (increase of decision-making term, difficulties in co-ordination of work of participants of group, decline of activity of separate people). In a prospect, we envisage to check efficiency of input of interactive technologies in preparation of students to educator work with personnel.

Key words: education, educate work, training, personnel, cadet, interactive technology.